

Lectura artística de textos:

Un encontre amb l'art, el cinema i la literatura

En aquesta xerrada tractarem la comprensió lectora de textos artístics a partir dels principis de la teoria de l'estètica de la recepció i la intertextualitat per afavorir el desenvolupament de les competències comunicatives mitjançant la introducció de codis icònics i audiovisuals a l'aula. Dins d'aquest context la lectura és concebuda com una interacció, un diàleg entre el text (verbal, no verbal, audiovisual, icònic, musical ...) i el lector. Per aconseguir una lectura reeixida, el lector ha de posar en marxa tècniques, estratègies de lectura i ha d'activar els coneixements previs individuals sobre el món i la cultura en general que li permetin comprendre i interpretar de manera adequada el repte lector plantejat en el text. La lectura i comparació de textos artístics contribueix, de manera transversal i innovadora, a desenvolupar la competència lectora, així com l'activació i ampliació de l'intertext lector.

Resum de transparències:

Punt de partida

- Estat de la qüestió lectora de l'alumnat en la societat de la informació i la comunicació
- Teoria de l'estètica de la recepció

Lectura intertextual

- De la creació artística a la recepció. Un diàleg intertextual
- La competència lectora. Estratègies i exemples

Posada en comú

- Debat
- Conclusions

Punt de partida

★

Recepció interactiva

Recull de cites

“El lenguaje ha dejado de ser exclusivamente gramática, léxico y semántica, y ha pasado a abarcar también una amplia gama de sistemas semióticos en los que interviene la lectura, la escritura, el visionado y el habla”.

Snyder, 2004

“Avui sabem que l'abast del significat de la lectura no pot cenyir-se exclusivament al suport llibre i a la descodificació del sistema verbal. Els sistemes semiològics icònics, els suports informàtics i altres llenguatges requereixen també un aprenentatge significatiu i són indestriables del que anomenem avui comprensió lectora i comunicació”.

Díaz-Plaja, 2009

“En l'escola s'ha introduït un model de mirada que s'ha instal·lat en tot el que és acadèmic i que evita certes hibridacions que concerniesen clarament en la vida real i quotidiana de les persones”.

Huerta, 2010

“Todo texto es un intertexto, otros textos están presentes en él, en niveles variables, bajo formas más o menos reconocibles”

Barthes, 1986

“La interacción entre el texto y la actividad del yo lector precisa de la identificación de las referencias (compartidas) entre autor, texto y lector, a través del establecimiento de un diálogo entre los estímulos e indicios textuales y las expectativas, inferencias y respuestas que el lector genera, con el apoyo de determinadas estrategias”.

“El intertexto lector es la percepción consciente por parte del lector de las relaciones existentes entre una obra y otras que la han precedido o seguido”.

Mendoza, 2008

Exemples citats per fomentar l'estratègia de comparació de textos

Música de poetes canta a Joan Maragall

“Música de poetes” és una pàgina web dedicada a la música i la literatura. Conté un bon recull de les cançons que músics catalans han fet amb els nostres millors poetes de la literatura. Compta amb un cercador per facilitar-nos la feina, així com els textos dels poemes. Atenent l'any Joan Maragall, hem escollit comparar una poema emblemàtic seu amb la música i interpretació que se'n fa. És un bon recurs per comparar textos artístics i veure'n tant les possibilitats expressives del llenguatge com les de la interpretació.

Les rebequeries a través de la lectura d'àlbums. Una proposta

Per a educació infantil:

Oxenbury, Helen (1988) *Popi i el gat*, Revista francesa Pomme d'Api

d'Allancé, Mireille (2004) *Quina rebequeria!* Corimbo. Es pot descarregar en:
<http://enlavalla.wordpress.com/2008/06/14/vaya-rabieta-mireille-dallance/>

Per a educació primària:

Oram, Hiawyn (2002) *Fernando furioso* (En Ferran enfurismat), Ekaré

Sendark, Maurice (1963) *Allà on viuen els monstres* Kalandraka editora. 2000 Pontevedra

VERSIÓ ANIMADA DEL CONTE PER A ÚS EDUCATIU
http://www.youtube.com/watch?v=wGlo_w9yfKA

El 2009 també surt la pel·lícula basada en el mateix àlbum i dirigida per Spike Jonze

L'àlbum il·lustrat és un recurs fantàstic per treballar la lectura de les relacions d'elements i referents de tot tipus. La proposta que presentem té com a eix vertebrador un tema comú: les rebequeries, a partir del qual es poden establir comparacions dels principals elements textuais: títols, personatges, arguments, escenaris, tema, resolució del conflicte, etc. Proposem la lectura conjunta d'imatges projectades per facilitar també l'aprenentatge de la lectura d'imatges, així com la interacció de tot el grup per a la lectura i comprensió de l'àlbum. Aquesta metodologia es veu àmpliament exemplificada en la següent pàgina web, on es trobaran molts materials més: <http://www.didacticolite.com/>

Shrek: mosaic intertextual

Títol original: Shrek 1

Gènere: Dibuixos Animats

Nacionalitat: Estats Units

Director: Andrew Adamson - Vicky Jenson

Any: 2001

Direcció: Chris Wedge i Carlos Saldanha

Guió: Ted Elliott, Terry Rossio, Joe Stillman i Roger SH Schulman, basat en el llibre de William Steig

Productora: DreamWorks

Producció: Jeffrey Katzenberg, Aron Warner i John H. Williams

Música: Harry Gregson Williams-John PowellMontaje: Sim Evan-Jones

Disseny de la producció: James Hegedus

Durada: 92 minuts

Shrek és un hipertext amb relacions transtextualitat basades en relats tradicionals, contes populars i clàssics d'autor, Nursery rhymes i altres cançons populars, pel·lícules d'acció, referents de la cultura americana, anuncis, cançons, personatges clàssics, etc. que de la manera que són tractats desemboquen en la intenció transgressiva del film. Cerca cada un d'aquests referents transtextualitat ja sigui per gènere, personatges, estil, intenció, etc. afavoreix el desenvolupament de la comprensió interpretativa i crítica i enriqueix el intertext lector.

Smoke: Joc de narracions

Títol: Smoke
Any de producció: 1995
Direcció: Wayne Wang
Intèrprets: Harvey Keitel, Jared Harris, Stockard Channing, William Hurt, Giancarlo Esposito, José Zúñiga, Stephen Gevedon, Harold Perrineau, Forest Whitaker, Ashley Judd.
Guió: Paul Auster
Música: Rachel Portman
Fotografia: Adam Holender
Distribueix en DVD: Cameo
Durada: 111 min.

Smoke es presenta com una espècie d'homenatge a la capacitat humana per inventar històries i transmetre-les, una capacitat que permet comprendre millor la vida pròpia i l'aliena. A través de les narracions que més o menys inventem som capaços d'organitzar la nostra experiència i entendre la dels altres. Paul Auster és l'autor del conte explicat al final de la pel·lícula i és, així mateix, el guionista del film. Proposem treballar les dues últimes seqüències per comparar la narració del conte que Auggie fa del conte de Nadal. El més interessant és que *Smoke* visualitza l'acte de narrar sense substituir els fets relatats per imatges. Després de la narració oral podem veure l'audiovisual, acompanyada amb la cançó de Tom Waits *You're Innocent When You Dream* (Ets innocent quan somies) per arrodonir el joc narratiu. A més, comptem amb l'àlbum il·lustrat d'Isola, inspirat en les imatges del film.

Mostrem un breu exemple de l'itinerari lector que proposem:

Modos	TEXTOS		
Escrito 3 <i>Cuento de Navidad de Auggie Wren</i> Paul Auster (1990)			Paul Auster i Isola (2008)
Oral Lectura del conte en anglès per Auster	1	<i>Smoke</i> (1995). Auggie narra el conte a Paul	
Audiovisual	2	<i>Smoke</i> (1995). Última secuència	
l icònic			4 Paul Auster i Isola (2008)

Ambròs, A. Breu, R (2011) “(Des)conexiones entre relato oral, relato escrito y relato audiovisual. El caso de *Smoke*” en premsa. Dins del portal Leer.es

Renoir x Renoir: Joc intertextual artístic

Títol: *Partie de Champagne* (Una partida de camp, 1936)
Guió de Jean Renoir, basat en un relat de Guy de Maupassant
Música: Joseph Kosma
Director de fotografia: Claude Renoir
Productor: Pierre Braunenberg
Assistents de realització: Yves Allegret, Henri Cartier-Bresson i Luchino Visconti
Director: Jean Renoir
País: França, 1936
Durada: 37 minuts B / N
Distribuïda per Notro Films
Intèrprets: Sylvia Bataille, George D'Arnoux, Jane Marken, André Gabriel, Jacques Borel "Brunis", Paul Temps, Jean Renoir, Alain Renoir, Gabrielle Fontan.

Renoir x Renoir és un joc intertextual per reflexionar sobre les relacions entre la pintura, el cinema i la literatura a partir d'una experiència històrica i singular protagonitzada pel cineasta Jean Renoir, fill del pintor impressionista Pierre-Auguste Renoir, el 1936.

Jean Renoir ens explica en el migmetratge *Una partida de camp* (*Partie de campagne*, 1936) la història d'una família petita burgesa que passa un diumenge a la vora del Sena, als afores de París. Mentre els homes de la família fan la migdiada, uns joves remers conviden a la mare i la filla a fer un passeig en barca, un passeig que es converteix en quelcom més que una innocent excursió fluvial, ja que ve a transformar-se en un alliberament dels lligams d'una vida convencional i gris. Al seu torn, la pel·lícula està basada en un relat de Guy de Maupassant de 1881, amb el qual Renoir fa un homenatge al seu pare, el pintor. Els seus quadres són convocats en el film, el que fa que conflueixi una reflexió dialèctica sobre les relacions cinema-pintura.

Renoir no pretén il·lustrar el conte de Maupassant sinó que parteix d'un text preexistent per expressar la seva essència amb uns mitjans d'expressió diferents, elaborant una obra autònoma, re-creant un text. Renoir mostra a la pantalla imatges triades de les pintures impressionistes, no per copiar-les, sinó per anar més enllà, per reflexionar no sobre un passeig dominical, sinó sobre el passeig de la vida ... En la següent direcció trobareu un projecte educatiu francès per treballar en els diferents nivells educatius: <http://www.curiosphere.tv/renoir/>

REFERENCIES BIBLIOGRÀFIQUES I WEBGRAFIA

Ambrós, A. (2011): «Lectura híbrida: un encuentro con el arte, el cine y la literatura», *Aula de Innovación Educativa*, 200, pp. 15-18. Us el podeu descarregar en la següent adreça: http://docentes.leer.es/files/2011/06/art_prof_leccturahibrida_albaambros.pdf

Ambrós, A. (2011) "Cuento de Navidad de Auggie Wren: un cuento hipertextual y metaficcional". En premsa.

Ambrós, A. Breu, R (2011) "(Des)conexiones entre relato oral, relato escrito y relato audiovisual. El caso de Smoke". En premsa dins del portal Leer.es

Ambrós, A. (2010). «El miedo literario y el miedo cinematográfico: *El pequeño vampiro y las expectativas del receptor*» dins de Mendoza y Romea (coord.) *El lector ante la obra hipertextual*. Barcelona: Horsori. Pp. 117-128.

Ambrós, A. Breu, R. (2007). *Cinema i educació*. Barcelona: Graó.

Ambròs, A. (2007). «La traducción visual como estrategia interpretativa de poemas» en *La Lengua Escrita*- Edición digital, Universidad de la Rioja. Puede consultarse en: <http://www.sedll.org/es/congresos_actas_interior.php?cod=186>.

Ambròs, A. i Ramos, JM (2007): Proposta didàctica. “Mirem poesia: llegim imatges a primària” a Guixdos. *Elements d'Acció Educativa*, n. 336-337. Graó. Barcelona. Pp. 1-15.

Ambròs, A. i Ramos, JM (2007): Proposta didàctica. “Fem animacions amb la poesia a secundària” a Guixdos. *Elements d'Acció Educativa*, n. 338. Graó. Barcelona. Pp. 1-15.

Auster, P. e Isol (2008) *El cuento de Auggie Wren*. Barcelona: Lumen

Barthes, R. (1968). «Texte (théorie du)» en *Enciclopedia Universales*, XV. Paris.

Breu, R. y Ambròs, A. (2011). *Cinescola*. Barcelona: Graó.

Breu, R. (2010). *El documental como estrategia educativa. De Flaherty a Michael Moore*. Barcelona: Graó.

Browne, A. (1997). *Willy el soñador*. México. Fondo de Cultura Económica

Cassany, D. (compilador) (2009). *Para ser letrados. Voces y miradas sobre la lectura*. Barcelona: Paidós Educador.

Corea, C. (2004). «Pedagogía y comunicación en la era del aburrimiento», en Corea, C. Y Lewkowicz, I. (2004). *Pedagogía del aburrido*. Buenos Aires: Paidós SAICF

Díaz-Plaja, A. (2009). “Entre llibres: la creació d'un itinerari lector propi en l'adolescència”. Dins de Colomer, T. (coord.): *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó. Pp. 117-148.

Díaz-Plaja, A. (2002): “Les reescriptures de la literatura infantil i juvenil dels últims anys”. A Teresa Colomer (ed.): *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*. Barcelona: ICE/Universitat Autònoma, p. 161-170.

Huerta, R. (2010). *Maestros y museos. Educar desde la invisibilidad*, Valencia:PUV

Ohler, J. (2009) “Alfabetismo digital: un decálogo para la acción”, *Aula de Innovación Educativa*, núm. 183-184, pp. 20-26.

Jenkins, H. (2010) “Cultura participativa y nuevas alfabetizaciones” en *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 398, pp. 52-56.

Jiménez Pulido, J. (1999). *El cine como medio educativo*. Madrid: Ediciones del Laberinto. Colección Hermes Didáctica.

Kaplún, Mario (1998). *Una pedagogía de la comunicación*. Madrid: Ediciones de la Torre.

Mendoza, A. y Romea, C. (coord.) (2010). *El lector ante la obra hipertextual*. Barcelona: Horsori. Pp. 143-174.

Mendoza, A. (coord.) (2008). *Textos entre textos. Las conexiones textuales en la formación del lector*. Barcelona: Horsori. Pp.11-25.

Mendoza, A. (1998). *Tú, lector. Aspectos de la interacción texto-lector en el proceso de lectura*. Barcelona: Octaedro.

Ramos, JM (2009). *Gestos profesionales per fomentar gestos lectors efectius*. Licencia de estudios: <http://phobos.xtec.es/sgfprp/resum.php?codi=1865>

RAMOS, J.M. I AMBRÒS, A. (2008). «Estrategias de recepción del texto poético para el alumnado de la ESO» En: Mendoza, Antonio (coord.) *Textos entre textos. Las conexiones textuales en la formación del receptor*. Barcelona: Horsori. Pp. 143-158.

Sátiro, A. (coord.) (2009). *Pasión por crear, placer de admirar, necesidad de transformar*. MACUF.

Snyder, I. (comp.) (2004). *Alfabetismos digitales. Comunicación, innovación y educación en la era electrónica*. Málaga: Aljibe.

Solé, I. (1992). *Estratègies de lectura*. Barcelona: Graó.

WEBGRAFIA:

Didacticolite. Lectura i narració d'imatges projectades en pantalla.

<http://www.didacticolite.org>

Formació receptora. Anàlisi de competències. Grup d'investigació FRAC.

<http://www.ub.edu/frac/>

Música de poetes. Espai virtual per a la música i la poesia catalanes.

<http://www.uoc.edu/app/musicadepoetes/servlet/org.uoc.lletra.musicaDePoetes.Presentacio>

Leer.es. Portal del Ministerio de Educación y Ciencia.

<http://leer.es/>

Veamos poesía.

<http://blocs.xtec.cat/frac/10-elemplos/>

Versió animada de l'àlbum *Allà on viuen els monstres*.

http://www.youtube.com/watch?v=wGlo_w9yfKA

Recursos de Cinescola:

- Cinescola. Propuestas didácticas sobre cine: www.cinescola.info
- El Rebot de Cinescola: <http://elrebotdecinescola.wordpress.com/>
- Llenguatge cinematogràfic: <http://llenguatgecinematografic.wordpress.com/>
- Enciclopèdia d'Educació en Comunicació: www.aulacom.cat

Projecte Renoir x Renoir. Proposta didàctica per a diferents nivells educatius.

<http://www.curiosphere.tv/renoir/>

Smoke de Wayne Wang, 1995. Seqüències finals:

http://www.youtube.com/watch?v=IGYo_IUECHo&NR=1;

http://www.youtube.com/watch?v=RDK7_XkGmVw